

СЕКЦІЯ 6 ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК [502.131:502.14-043.83-043.84]:504.7](477)

Винярьська М.Г.
*молодший науковий співробітник,
науково-дослідна частина
Національного лісотехнічного університету України*

Vyniarska Mariana
*Junior Scientific Researcher,
Scientific-research department of
The National Forestry University of Ukraine*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗМІНИ КЛІМАТУ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC BACKGROUND AND FEATURES OF FORMATION AND REALIZATION OF UKRAINE'S ECOLOGICAL POLICY IN THE CONTEXT OF CLIMATE CHANGE

АНОТАЦІЯ

Звернено увагу на організаційно-економічні передумови та особливості щодо формування і реалізації екологічної політики України в контексті зміни клімату. Проаналізовано інституційні спроможності в Україні щодо формування та реалізації екологічної політики в контексті зміни клімату. Розглянуто методики розрахунку річних витрат та визначення економічного результату внаслідок вжиття заходів з охорони навколишнього природного середовища і запропоновано їх використання з урахуванням особливостей зміни клімату для налагодження механізму фінансування запобігання та адаптації до зміни клімату, економіко-правового планування і регулювання у цій сфері. Запропоновано розрахунковий підхід до визначення збитків від надзвичайних ситуацій, урахуваючи негативні наслідки зміни клімату. Сформовано структуру економіко-правового регулювання у сфері зміни клімату. Виокремлено концептуальні засади реалізації екологічної політики України в контексті глобальної зміни клімату.

Ключові слова: зміна клімату, економіка, екологічна політика, запобігання та адаптація до зміни клімату, парникові гази.

АННОТАЦИЯ

Обращено внимание на организационно-экономические предпосылки и особенности формирования и реализации экологической политики Украины в контексте изменения климата. Проанализированы институциональные возможности в Украине по формированию и реализации экологической политики в контексте изменения климата. Рассмотрены методики расчета годовых расходов и определения экономического результата вследствие принятия мер по охране окружающей природной среды и предложено их использование с учетом особенностей изменения климата для налаживания механизма финансирования предотвращения и адаптации к изменению климата, экономико-правового планирования и регулирования в этой сфере. Предложен расчетный подход к определению ущерба от чрезвычайных ситуаций, учитывая негативные последствия изменения климата. Сформирована структура экономико-правового регулирования в сфере изменения климата. Выделены концептуальные основы реализации экологической политики Украины в контексте глобального изменения климата.

Ключевые слова: изменение климата, экономика, экологическая политика, предотвращение и адаптация к изменению климата, парниковые газы.

ANNOTATION

The attention is paid to the organizational and economic preconditions and peculiarities of the formation and implementation of Ukraine's environmental policy in the context of climate change. The institutional capacity in Ukraine regarding the formation and implementation of environmental policy in the context of climate change has been analyzed. The necessity of periodic ecological and economic estimation of financial expenses for climate change mitigation and adaptation in various sectors of economy is substantiated. The methods of calculating annual expenses and determination of the economic result from taking environmental protection measures are considered, and it is proposed to use them taking into account climate change peculiarities. This enables establishing a mechanism for climate change mitigation and adaptation funding, economic and legal planning and regulation in this area. The calculating approach for the determination of losses from emergency situations, taking into account the negative effects of climate change, is proposed. The calculation results can be used in the sectoral and national context for developing of strategies of mitigation and adaptation of the economic sectors to climate change. It was revealed that due to the imperfection of the environmental legislation of Ukraine regarding climate change, environmental and economic policy in this area is characterized by inconsistency and lack of conceptual foundations of its formation in the system of national policy. The necessity of adopting a law on climate change mitigation and adaptation, which regulates economic and legal measures for climate change mitigation and adaptation, issues of greenhouse gas emissions, institutional principles and principles of environmental policy on climate change, is substantiated. The structure of economic and legal regulation in the field of climate change has been formed. Attention is paid to the need to improve the system of ecological and economic planning, ecological and economic examination of draft decisions in various spheres of the economy, strategic environmental assessment and environmental impact assessment, taking into account climate change issue in decision-making process by governmental bod-

ies in various sectors of the economy of Ukraine. The conceptual bases of realization of ecological policy of Ukraine in the context of global climate change are singled out.

Key words: climate change, economy, environmental policy, climate change mitigation and adaptation, greenhouse gases.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні актуальним є питання забезпечення організаційно-економічної основи щодо формування та реалізації екологічної політики у сфері зміни клімату шляхом реалізації нормотворчих повноважень, розпорядчих функцій та контролюючих важелів різними органами та гілками влади (законодавчою, виконавчою та судовою). Існує необхідність у створенні еколого-економіко-правових умов для уникнення конфлікту інтересів у процесі регулювання, реалізації і контролю, оскільки ці повноваження не можуть здійснюватися єдиним органом державної влади чи в межах однієї гілки влади [2]. Основою успішного формування та реалізації політики з питань зміни клімату є її інтегрований характер. Нині неможливо вирішувати питання пом'якшення антропогенного впливу на клімат чи адаптації до зміни клімату без залучення практично всіх секторів економіки: енергетики, сільського господарства, лісового господарства, транспорту та ін. В Україні не здійснюється еколого-економічна оцінка негативних наслідків зміни клімату через відсутність методики визначення збитків від надзвичайних ситуацій, ураховуючи негативні наслідки зміни клімату, що, своєю чергою, призводить до відсутності фінансування відповідних програм. Проблема неефективного економіко-організаційного забезпечення пов'язана з відсутністю концептуального бачення напрямів розвитку екологічної політики у сфері запобігання та адаптації до зміни клімату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Питання реалізації екологічної політики в контексті зміни клімату досліджується в працях вітчизняних (Д.В. Волошин, Ю.С. Горбань, І.А. Дубовіч, Я.А. Жаліло, Л.В. Жарова, М.В. Ільїна, В.С. Кравців, П.М. Скрипчук, Ю.Ю. Туниця, А.Ю. Якимчук та ін.) та зарубіжних (Е.П. Борисенков, Себастьян Обертур, Клер Роше Келлі та ін.) учених, але при цьому дослідженню питання організаційно-економічних та інституційних аспектів реалізації екологічної політики в контексті зміни клімату не приділено достатньо уваги.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на зростання інтересу науковців до даної тематики, досі не розроблено концептуальних засад реалізації екологічної політики України в контексті зміни клімату, не забезпечено відповідне економіко-правове регулювання, відсутні методологічні підходи до здійснення еколого-економічної оцінки негативних наслідків зміни клімату.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є вивчення організаційно-економічних передумов та особливостей формування і реалізації екологічної політики в контексті зміни клімату для подальшого визначення напрямів державної політики, які впливають на розроблення заходів у сфері запобігання та адаптації до зміни клімату, ідентифікації інституційних проблем, а також формування пропозицій щодо економіко-правового забезпечення у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Державна політика України щодо запобігання та адаптації до зміни клімату залежить від екологічної політики, економічної політики (у бюджетній, інвестиційній, податковій сферах, у сфері регулювання господарських процесів тощо), міжнародної політики, політики у сфері енергетики, будівництва, комунального господарства, правової політики (захист прав людини, правотворчі процеси тощо), політики в аграрному та продовольчому секторах, у сфері управління відходами, лісовими, водними та земельними ресурсами, соціальної, освітньої, інформаційної політики, політики у сфері охорони здоров'я, кадрової політики, політики у сфері наукової діяльності, національної безпеки та цивільного захисту населення та ін. Таким чином, політика держави щодо зміни клімату повинна формуватися з політик у різних сферах. Важливим є питання інтеграції політики України у сфері запобігання та адаптації до зміни клімату з національною політикою в інших сферах, а також із політикою у сфері зміни клімату на міжнародному рівні. Для створення організаційно-економічних передумов формування екологічної політики України щодо запобігання та адаптації до зміни клімату (табл. 1) повинні бути внесені зміни в положення про органи державної влади для наділення їх повноваженнями для формування та реалізації політики у сфері зміни клімату.

Сьогодні політика з питань зміни клімату є прерогативою Міністерства екології та природних ресурсів. Коли відповідальність за певними напрямками покладена на інші міністерства чи відомства, відсутні належна міжвідомча координація та узгодження політик і належний контроль. Таким чином, належна координація діяльності різних органів державної влади у сфері реалізації політики з питань зміни клімату є необхідною передумовою ефективності прийнятих рішень у цій сфері, оскільки часто за реалізацію певних повноважень відповідальні декілька органів державної влади або рішення одного органу впливають на роботу іншого. Тому важливим є питання налагодження діяльності державного органу, який відповідає за координацію прийняття рішень із питань зміни клімату, де проводяться спільні наради та обговорення. Сьогодні таким органом є Міжвідомча комісія з питань виконання Рамкової конвенції

ООН про зміну клімату. Але досвід роботи цього органу не можна вважати дуже успішним, адже рішення, які стосуються зміни клімату і приймаються різними органами державної влади, не потребують погодження комісією, оскільки вона не має повноважень щодо проведення експертизи того чи іншого рішення для оцінки його впливу на політику зі зміни клімату.

Для налагодження координації діяльності органів державної влади щодо прийняття рішень у сфері зміни клімату до Положення про Міжвідомчу комісію з питань виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату повинні бути внесені доповнення, які наділяють комісію додатковими повноваженнями щодо:

– погодження рішень органів державної влади, які впливають на реалізацію політики з питань зміни клімату;

– ініціювання процедури обговорення та погодження рішень органів державної влади, які впливають на реалізацію політики з питань зміни клімату;

– погодження позиції України на міжнародних переговорах із питань зміни клімату;

– розгляду, обговорення та контролю над виконанням міжнародних зобов'язань України у сфері реалізації політики з питань зміни клімату;

– формування та подання рекомендацій органам державної влади щодо прийняття рішень та реалізації політики у сфері зміни клімату;

– участі у процедурах стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля проектів рішень та документів, а також під час здійснення аналізу регуляторного впливу чинних та проектів нормативних документів на предмет їхнього впливу на зміну клімату.

Таблиця 1

Організаційно-економічні передумови формування екологічної політики України у сфері запобігання та адаптації до зміни клімату

Напрями державної політики України, які впливають на формування заходів щодо запобігання та адаптації до зміни клімату	
<i>Політика у відповідній сфері</i>	<i>Орган, відповідальний за впровадження</i>
Екологічна політика	Міністерство екології та природних ресурсів
Економічна політика	Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство фінансів, Державна служба статистики
Правова політика	Міністерство юстиції
Міжнародна політика	Міністерство закордонних справ, Міністерство екології та природних ресурсів
Політика у сфері енергетики	Міністерство енергетики та вугільної промисловості, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження
Політика у сфері будівництва	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження
Політика у сфері комунального господарства	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження
Політика в аграрному секторі та продовольча політика	Міністерство аграрної політики та продовольства
Земельна політика	Міністерство екології та природних ресурсів, Державне агентство земельних ресурсів, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру
Політика у сфері управління водними ресурсами	Міністерство екології та природних ресурсів, Державне агентство водних ресурсів
Політика у сфері управління лісовими ресурсами	Міністерство аграрної політики та продовольства, Державне агентство лісових ресурсів
Політика у транспортному секторі	Міністерство інфраструктури, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження
Політика у сфері управління відходами	Міністерство екології та природних ресурсів
Освітня політика	Міністерство освіти і науки, Державна служба якості освіти, Національна академія наук України
Інформаційна політика	Міністерство інформаційної політики, Міністерство екології та природних ресурсів
Політика у сфері охорони здоров'я	Міністерство охорони здоров'я, Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Політика у сфері наукової діяльності	Міністерство освіти і науки, Національна академія наук
Кадрова політика	Кабінет Міністрів України, Національне агентство України з питань державної служби, Міністерство освіти і науки
Політика у сфері національної безпеки та цивільного захисту населення	Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Міністерство енергетики та вугільної промисловості, Міністерство екології та природних ресурсів

Джерело: розроблено автором

Політика у різних сферах, які є складниками політики з питань зміни клімату, має плануватися з урахуванням необхідності вирішення глобальної проблеми зміни клімату. Доцільним є розроблення алгоритму дій щодо розвитку системи стратегічного еколого-економічного планування з урахуванням аспектів зміни клімату під час прийняття рішень органами державної влади в різних сферах. У сфері планування та управління в різних секторах економіки повинні враховуватися наукові розробки та пропозиції щодо зміни клімату. Стратегічні плани розвитку секторів економіки України варто розробляти з урахуванням необхідності запобігання змінам клімату та адаптації до таких змін.

Із наведеного випливає, що потрібно проводити еколого-економічну експертизу проектів рішень у різних сферах економіки. Питання впливу на зміну клімату має враховуватися під час стратегічної екологічної оцінки. Прийнятий у 2018 р. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» [5] поширюється на документи державного планування, дія яких негативно впливає на довкілля та здоров'я населення. У 2017 р. прийнято Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [4]. Цей Закон спрямований на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Для якісної оцінки відповідних рішень у контексті зміни клімату необхідно розробити належні методичні рекомендації, оскільки раніше такі експертизи на предмет впливу діяльності на глобальну зміну клімату не здійснювалися.

Аналіз впливу нормативно-правових актів на реалізацію політики з питань зміни клімату повинен відбуватися на основі чинних нормативних документів та проектів документів, які стосуються питань зміни клімату чи впливають на реалізацію політики у цій сфері, для визначення прогалин, перешкод у сфері реалізації політики зі зміни клімату. Для цього повинен бути сформований перелік існуючих нормативних документів, які потребують відповідного аналізу та можливого перегляду.

Важливим складником політики з питань зміни клімату є адаптація до зміни клімату, яка стосується практично всіх галузей економіки, адже зміна клімату впливає на всі аспекти життєдіяльності людини. Ураховуючи те, що на нормативно-правовому рівні зрушень у питаннях адаптації до зміни клімату в Україні практично немає, то сьогодні необхідно здійснювати наукові дослідження у сфері впливу зміни клімату на різні сектори економіки в різних регіонах та розробити стратегію розвитку і реагування галузей економіки на зміни кліматичних

умов, які прогнозуються науковцями, з урахуванням змін клімату, які відбуваються (галузеві програми адаптації). Відповідні програми повинні бути доведені до відома осіб, відповідальних за прийняття рішень щодо зміни клімату.

Слід урахувати, що процес адаптації до кліматичних змін у різних галузях економіки повинен відбуватися у стислі строки, до настання негативних еколого-економічних наслідків зміни клімату, оскільки науковцями доведено, що економічні втрати від подолання негативних наслідків зміни клімату набагато вищі, ніж вартість адаптації до зміни клімату.

Із державного та місцевих бюджетів потрібно виділяти кошти для реалізації програм адаптації до зміни клімату. Запит на відповідне фінансування має формуватися органами державної влади, відповідальними за реалізацію політики у сфері зміни клімату в різних секторах економіки України на місцевому та загальнонаціональному рівнях на підставі здійснюваних обрахунків фінансових витрат на запобігання та адаптацію до зміни клімату.

Для цього необхідне періодичне здійснення оцінки фінансових затрат на запобігання та адаптацію до зміни клімату в різних секторах економіки. В Україні відповідна діяльність на державному рівні практично не здійснюється. Існують деякі проекти у цій сфері, які підтримуються міжнародною технічною допомогою, а також наукові дослідження, але ці дослідження не є основою відповідних нормативних документів та не використовуються системно в діяльності органів державної влади, які відповідальні за формування та реалізацію політики у сфері зміни клімату. Тому необхідним є системний підхід у сфері здійснення еколого-економічної оцінки наслідків зміни клімату, які відбуваються у різних секторах економіки України. В умовах децентралізації влади така оцінка повинна здійснюватися на місцях залежно від специфіки конкретного регіону України.

Для вдосконалення механізму фінансування запобігання та адаптації до зміни клімату й економіко-правового планування та регулювання у цій сфері запропоновано використання методики розрахунку річних витрат та визначення економічного результату внаслідок ужиття заходів реагування на зміну клімату з урахуванням особливостей зміни клімату:

Річні витрати на вжиття заходів реагування на зміну клімату розраховуємо за такою формулою [1, с. 290]:

$$V = C + E_n K, \quad (1)$$

де: V – річні витрати на здійснення заходів щодо запобігання та адаптації до зміни клімату, грн;

C – експлуатаційні витрати, грн;

E – коефіцієнт приведення капітальних вкладень до одного року (коефіцієнт дисконтування), у середньому – 0,12...0,15;

K – одноразові капітальні вкладення, грн.

Економічний результат ужиття заходів на запобігання та адаптацію до зміни клімату (Р), розраховуємо за формулою [1, с. 289]:

$$P = Y_{\text{др}} + \Delta D, \quad (2)$$

де Р – економічний результат ужиття заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату, грн;

$Y_{\text{др}}$ – економічні збитки, яких завдяки заходам із запобігання та адаптації до зміни клімату вдалося уникнути, грн;

ΔD – величина додаткового доходу від ужиття заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату, грн.

Визначення збитків від надзвичайних ситуацій, ураховуючи негативні наслідки зміни клімату (З, грн), запропоновано визначати за формулою:

$$Z = H_p + M_p + M_{\text{п}} + P_{\text{с/г}} + M_{\text{тв}} + P_{\text{л/г}} + P_{\text{р/г}} + P_{\text{рек}} + P_{\text{пзф}} + A_{\text{ф}} + B_{\text{ф}} + Z_{\text{ф}} + B_{\text{пг}} + P_{\text{л}} + B_{\text{зф}} + B_{\text{бу}} + U_{\text{в}} + B_{\text{дс}} + A_{\text{ку}}, \quad (3)$$

де H_p – втрати життя та здоров'я населення, грн;

M_p – руйнування та пошкодження основних фондів, знищення майна та продукції, грн;

$M_{\text{п}}$ – невироблення продукції внаслідок припинення виробництва, грн;

$P_{\text{с/г}}$ – вилучення або порушення сільськогосподарських угідь, грн;

$M_{\text{тв}}$ – втрати тваринництва, грн;

$P_{\text{л/г}}$ – втрати деревини та інших лісових ресурсів, грн;

$P_{\text{р/г}}$ – втрати рибного господарства, грн;

$P_{\text{рек}}$ – знищення або погіршення якості рекреаційних зон, грн;

$A_{\text{ф}}$ – забруднення атмосферного повітря, грн;

$B_{\text{ф}}$ – забруднення поверхневих і підземних вод та джерел, внутрішніх морських вод і територіального моря, грн;

$Z_{\text{ф}}$ – забруднення земель несільськогосподарського призначення, грн;

$P_{\text{паф}}$ – збитки, заподіяні природно-заповідному фонду, грн;

$B_{\text{пг}}$ – збільшення викидів парникових газів (ПГ) в атмосферне повітря, грн;

$P_{\text{л}}$ – переміщення людей із територій, які стають непридатними для проживання, та поява кліматичних біженців, грн;

$B_{\text{зф}}$ – втрата земельного фонду (рекреаційні землі, землі в приморській зоні тощо), берегова ерозія, проникнення соленої води у ґрунти та підземні води, грн;

$B_{\text{бу}}$ – втрата водно-болотних угідь, грн;

$U_{\text{в}}$ – упущена вигода, грн;

$B_{\text{дс}}$ – відновлення доаварійного стану, грн;

$A_{\text{ку}}$ – адаптація до нових кліматичних умов, грн.

Методики вартісного розрахунку збитків від різних негативних наслідків надзвичайних ситуацій відображено в Постанові Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 175 [3]. Отже, на основі існуючої методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенно-

го і природного характеру (Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 №1 75) [3] запропоновано визначити збитки від негативних наслідків зміни клімату, де враховується низка негативних еколого-економічних наслідків зміни клімату. Крім того, парникові гази (ПГ) не віднесено до переліку забруднюючих речовин, затвердженого Кабінетом Міністрів України, тому не враховуються ліміти на викиди ПГ, а також перевищення лімітів на викиди ПГ та завдану шкоду атмосфері у зв'язку з таким перевищенням. Зокрема, для вдосконалення методики визначення обсягу збитків від надзвичайних ситуацій з урахуванням негативних наслідків зміни клімату необхідно враховувати такі негативні наслідки надзвичайних ситуацій:

– збільшення викидів ПГ в атмосферне повітря;

– переміщення людей із територій, які стають непридатними для проживання, та поява кліматичних біженців;

– втрата земельного фонду (рекреаційні землі, землі в приморській зоні тощо), берегова ерозія, проникнення соленої води у ґрунти та підземні води;

– втрата водно-болотних угідь;

– упущена вигода;

– відновлення доаварійного стану;

– адаптація до нових кліматичних умов.

Розрахунки повинні здійснюватися на підприємствах для отримання результатів у галузях економіки, адже витрати на боротьбу зі стихійними лихами можуть не стосуватися конкретного підприємства чи установи, яка здійснює викиди, але вони є економічним навантаженням для всієї економіки. Наведені формули дають можливість визначити, які підприємства та галузі витратять більше коштів і отримуватимуть меншу вигоду. Це допоможе визначити потреби у фінансуванні відповідних підприємств та галузей.

Розмір економічного результату внаслідок ужиття заходів запобігання та адаптації до зміни клімату у сфері зміни клімату доцільно враховувати в довготривалому часовому проміжку, оскільки негативні наслідки зміни клімату є довготривалими та часто стають помітними через десятиліття і більше. Так само вигода від ужиття заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату часто стає помітною через певний час після вжиття відповідних заходів, оскільки, наприклад, екосистеми потребують багато часу для відновлення і т. д.

Варто зазначити, що будь-які розрахунки вартості шкоди довікілью є досить умовними, адже насправді економічний вимір шкоди від зміни клімату поррахувати дуже складно. Це пов'язано з тим, що негативні наслідки зміни клімату підсилюють зміну клімату, впливають на різні елементи довкілля, на природне середовище перебування людини і загалом на можливість існування людини. Тому, наприклад, зникнення певного біологічного виду тягне за

собою подальші шкідливі наслідки для середовища існування інших біологічних видів, і цей причинно-наслідковий ланцюг можна вважати безперервним аж до загрози існуванню людства на планеті. Так само не завжди легко встановити причинний зв'язок між зміною клімату та надзвичайними ситуаціями.

На підставі наведеного запропоновано структуру економіко-правового регулювання у сфері зміни клімату (табл. 2) та розроблено концептуальні засади реалізації екологічної політики України в контексті глобальної зміни клімату (рис. 1), на яких повинна базуватися система економіко-правового регулювання аспектів зміни клімату, а також запропоновано перелік сфер та питань, які потребують нормативно-правового регулювання у сфері зміни клімату.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Реалізація екологічної політики в контексті глобальної зміни клімату базується на синергетично-інтегральному застосуванні економічних,

правових, організаційних та інституційних інструментів.

Сьогодні необхідно здійснювати наукове дослідження щодо впливу зміни клімату на сектори економіки в різних регіонах України та розробити стратегію розвитку і реагування галузей економіки на зміну кліматичних умов.

Еколого-економічне планування, експертиза проектів рішень у різних сферах економіки, стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на довкілля мають здійснюватися з урахуванням аспектів зміни клімату під час прийняття рішень органами державної влади в різних секторах економіки.

Доцільно періодично здійснювати еколого-економічну оцінку фінансових витрат на запобігання та адаптацію до зміни клімату в різних секторах економіки. Здійснення такої діяльності є необхідною умовою для планування розвитку секторів економіки з урахуванням аспектів зміни клімату та дає можливість визначити розмір економічного ефекту від ужиття заходів реагування на зміну клі-

Таблиця 2

Структура економіко-правового регулювання у сфері зміни клімату				
Структура економіко-правового регулювання у сфері зміни клімату				
Загальні засади, принципи, завдання, визначення понять				
Інституційні засади, органи, відповідальні за реалізацію політики у сфері зміни клімату, регулювання питання координації їх діяльності та співпраці				
Контроль та відповідальність за реалізацією політики	Виконання міжнародних договорів у сфері зміни клімату	Фінансування заходів у сфері зміни клімату, бюджетна та податкова політика у сфері зміни клімату	Наукова, освітня діяльність, підготовка кадрів	Доступ до інформації та участь громадськості у прийнятті рішень із питань зміни клімату
Запобігання зміни клімату		Адаптація до зміни клімату		
Регулювання викидів парникових газів	Основні засади державної політики в секторах економіки	Еколого-економічна оцінка наслідків зміни клімату		
Моніторинг, у т. ч. облік, звітність та верифікація викидів парникових газів	Лісовий сектор	Подолання негативних наслідків зміни клімату		
Плата за викиди парникових газів	Водне господарство	Місцеві та загальнонаціональні плани адаптації до зміни клімату		
Механізми скорочення викидів парникових газів	Енергетика	Програми фінансування заходів адаптації до зміни клімату		
Система торгівлі викидами парникових газів	Комунальна сфера			
	Будівництво			
	Аграрний сектор			
Фінансування заходів щодо запобігання зміни клімату	Транспортний сектор			
	Поводження з відходами			
	Охорона здоров'я			

Джерело: розроблено автором

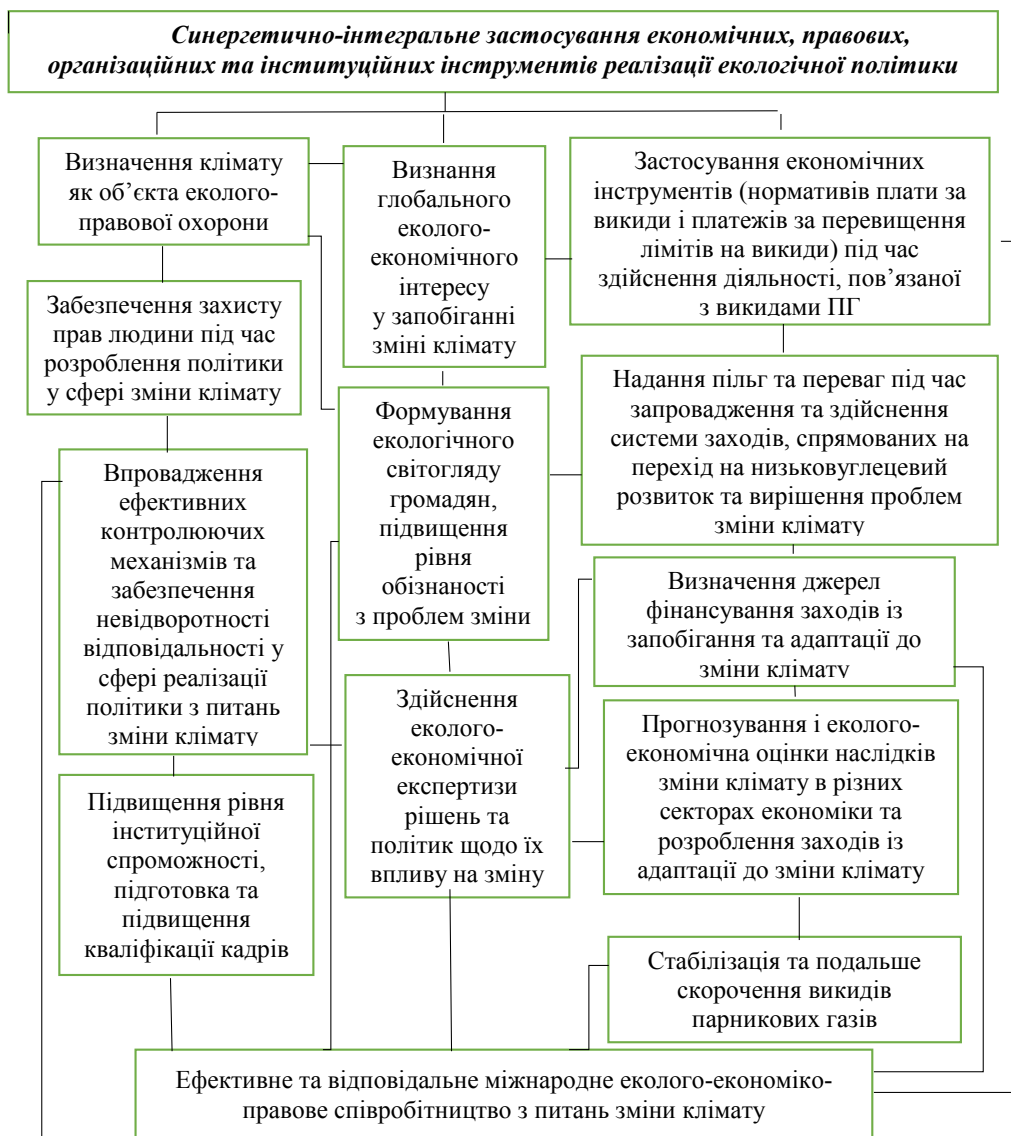

Рис. 1. Концептуальні засади реалізації екологічної політики України в контексті глобальної зміни клімату

Джерело: розроблено автором

мату в різних галузях для визначення потреб у фінансуванні.

На основі запропонованого розрахункового підходу до визначення річних витрат на вжиття заходів реагування на зміну клімату, економічного результату від ужиття заходів реагування на зміну клімату та збитків від надзвичайних ситуацій можливо визначити негативні наслідки зміни клімату.

Для забезпечення підвищення рівня інституційної спроможності у сфері реалізації екологічної політики в контексті глобальної зміни клімату слід сформулювати чіткі рекомендації щодо вдосконалення Положення про Міжвідомчу комісію з питань виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату для забезпечення належних контролюючих механізмів і невідворотності відповідальності за порушення законодавства у сфері зміни клімату та належної

координаційної діяльності органів державної влади у сфері реалізації політики з питань зміни клімату.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Галушкіна Т.П. Економіка природокористування : навчальний посібник. Харків : Бурун Книга, 2009. 480 с.
2. Дубовіч І.А. Булгакова М.Г. Економіко-правовий аналіз екологічної політики України щодо запобігання змінам клімату і торгівлі квотами на викиди ПГ. *Кримський економічний вісник*. 2013. № 1(02). Ч. I. С. 151–154.
3. Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 175. *Кабінет Міністрів України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-%D0%BF> (дата звернення: 02.06.2019).
4. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 травня 2017 р. № 2059-VIII. *Верховна Рада України*.

URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 03.06.2019).

5. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20 березня 2018 р. № 2354-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2354-19> (дата звернення: 04.06.2019).

REFERENCES:

1. Dubovich I.A., Bulgakova M.G. (2013) *Ekonomiko-pravovij analiz ekolohichnoji polityky Ukrainy shhodo zapobighannja zminam klimatu i torghivli kvotamy na vykydy Pgh* [Economic and legal analysis of Ukraine's environmental policy on climate change mitigation and GHG emission trading] *Krymsjkyj ekonomichnyj visnyk. Naukovyj zhurnal*. [Crimean Economic Bulletin. Scientific Journal] Kherson: Publishing House: LLC Publishing House "Helvetika", No. 1 (02). Part. I. P. 151–154.
2. Galushkina T.P. (2009) *Ekonomika pryrodokorystuvannja. Navchalnyj posibnyk* [Economics of Nature. Tutorial.] . Kharkiv: Burun Book (in Ukrainian).
3. *Metodyka ocinky zbytkiv vid naslidkiv nadzvychajnykh situacij tekhnoghennogho i pryrodnogho kharakteru* [Method of estimation of losses from the consequences of emergencies of anthropogenic and natural character]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from February 15, 2002. No. 175. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-%D0%BF>.
4. *Pro ocinku vplyvu na dovkillja* [On assessment of environmental impact]: Law of Ukraine from 23.05.2017. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
5. *Pro strategichnu ekolohichnu ocinku* [On the strategic environmental assessment]: Law of Ukraine from March 20, 2018. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>.